

Н. Завидівська

Львівський інститут банківської справи
Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ)

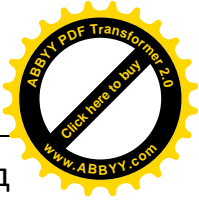
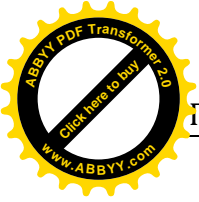
ЗМІСТОВНА СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ, СТВОРЕНОЇ НА ЗАСАДАХ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ

У статті розкрито зміст та сутність інноваційної методичної системи здоров'язбережувального навчання студентів, створеної на засадах фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти. Обґрунтовано необхідність міждисциплінарних зв'язків у системі фізкультурно-оздоровчої освіти студентів вищих навчальних закладів. Висвітлено зміст форм, методів та засобів фізичної культури, указано на механізми їх використання.

Ключові слова: фізичне виховання, студенти ВУЗів, здоров'язбережувальне навчання, методична система здоров'язбережувального навчання.

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються в суспільстві сьогодні, висувують проблему збереження здоров'я людини у центр сучасної науки і суттєво змінюють положення, завдання і концепцію дисципліни «Фізичне виховання» в загальній системі фізкультурно-оздоровчої освіти студентів вищих навчальних закладів. Засоби фізичної культури стають важливим елементом зв'язку знань про людину, здатні поєднати різні наукові дисципліни в єдину методичну систему здоров'язбережувального навчання.

Протягом багатьох десятиліть становище «Фізичного виховання» як навчальної дисципліни в системі фізкультурно-оздоровчої освіти не виводилося за межі практичного її розуміння і трактування. Теоретична складова цієї дисципліни у вищих навчальних закладах завжди знівельовувалася і розцінювалося як аномалія наукового пізнання. Тривалі роки не було вироблено розуміння того, що ця навчальна дисципліна має поєднувати в єдину систему науки про суспільство і природу людини. Таке об'єднання викликано тим, що збереження людиною власного здоров'я не можна уявити без вивчення її ставлення до природи, суспільства, праці, тобто без певної структури навчального процесу фізичного виховання, де саме збереження здоров'я людини є об'єднуючим фактором. У цьому контексті можна відзначити працю Б. Г. Ананьєва «Людина як предмет пізнання», де він згадує вчення англійського філософа Д. Льюїса, який ще у 1964 році привернув увагу до питань взаємозв'язку соціального і біологічного в людському розвитку [1].

Вивчення наукової літератури та власний педагогічний досвід дозволяють констатувати той факт, що на сьогодні у фізичному вихованні вищих навчальних закладів майже відсутній обмін між науками, які змістовно здатні формувати здоров'язберезувальні знання у студентів, відсутня чітка ієрархія зв'язків, що зумовлюють необхідність додаткових досліджень. У зв'язку з цим установам необхідно встановити взаємозв'язків між науками, їх об'єднання в єдину методичну систему здоров'язберезувального навчання, виділення найголовніших компонентів цієї системи для вдосконалення процесу фізичного виховання є актуальною проблемою сьогодення, розв'язання якої важко уявити без фундаменталізації всіх процесів, що відбуваються під час формування фізкультурно-оздоровчої освіти студентів.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідженнями механізмів формування свідомого ставлення людини до життєдіяльності займаються такі видатні вчені сучасності як Л. Апанасенко, Д. Давиденко, О. Дубогай та ін. Аналіз педагогічних процесів оптимізації здоров'язберезувального навчання відображено у працях О. Дубогай, С. Омельченка та ін. Дослідження М. Амосова, В. Бароненко, Е. Мартиросова і багатьох інших переконують у тому, що фізичне довголіття є інтегральним результатом багатьох обставин життя, форм виховання та видів діяльності людини.

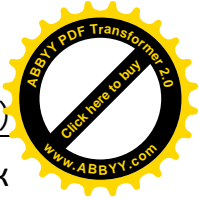
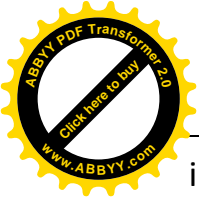
Однак доводиться констатувати той факт, що проблема створення методичної системи здоров'язберезувального навчання на засадах фундаменталізації, не була предметом спеціальних досліджень.

Мета статті – обґрунтувати особливості структурних елементів методичної системи здоров'язберезувального навчання студентів з урахуванням основних аспектів фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти.

Завдання:

1. Розкрити сутність змістовних блоків фундаменталізації та їх значення для створення методичної системи фізкультурно-оздоровчої освіти.
2. Здійснити аналіз змісту основних етапів, форм, методів та засобів в умовах запровадження новоствореної фундаментальної методичної системи здоров'язберезувального навчання студентів.
3. Визначити змістовну сутність розробленої на засадах фундаментаізації методичної системи здоров'язберезувального навчання.

Виклад основного матеріалу. Одним із найбільш характерних і необхідних проявів фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти є

інтеграція наукових дисциплін сфери людинознавства і розвиток міждисциплінарних зв'язків у процесі фізичного виховання.

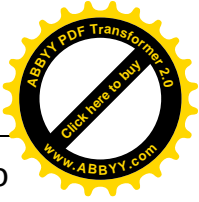
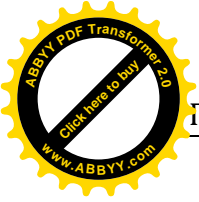
Фундаменталізація системи фізкультурно-оздоровчої освіти – нове явище в науковому розвитку і вдосконаленні процесу здоров'язбережувального навчання. Дослідження проблеми цілісності фундаментальної освіти здійснено автором Г. Дуткою у монографії «Фундаменталізація математичної освіти майбутніх економістів» [3], що дало нам змогу виділити основні аспекти фундаменталізації системи фізкультурно-оздоровчої освіти студентів.

Особливістю фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти в сучасних умовах є те, що процес здоров'язбережувального навчання у вищій школі не може охопити розділи всіх наук, дотичних до вивчення людини, і бути локалізованим в якійсь одній сфері. Різні підходи та підступ багатьох сфер знань і дослідження процесів здоров'язбереження з різних позицій не дають можливості у межах навчально-виховного процесу вищого навчального закладу зосередити увагу на тих аспектах, які допоможуть нашому випускнику в майбутньому запроваджувати заходи щодо збереження власного здоров'я.

На засадах фундаменталізації змісту фізкультурно-оздоровчої освіти, нами створено та запроваджено у процес фізичного виховання вищих навчальних закладів методичну систему здоров'язбережувального навчання, що сприяє підготовці випускників із сучасним світоглядом, знаннями інноваційного характеру, вміннями їх практично використовувати і створювати умови для правильного використання форм і засобів фізичної культури.

Ноосферна педагогічна парадигма фізкультурно-оздоровчої освіти визначає сутність і зміст усіх теоретичних, методичних і практичних положень створеної нами системи здоров'язбережувального навчання на засадах фундаменталізації.

Запропоновані нами зміни в системі фізкультурно-оздоровчої освіти тісно пов'язані з новими вимогами, що ставить суспільство до випускників вишів. Увесь здоров'язбережувальний процес навчання в системі фізичного виховання сконструйований нами так, щоб він ніколи не припинявся і щоб у студентів виникала постійна потреба у його провадженні. Молоді люди, які закінчили навчальні заклади, повинні розуміти, що процес здоров'язбереження триває постійно.

Запропоновану нами методичну систему здоров'язбережувального навчання, створену на засадах фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти, необхідно розглядати як структуровану інновацію з орієнтацією на формування здоров'язбережувальної компетентності студентів, їх глибоких знань, а не на формування лише фізичних якостей, оскільки епоха таких вузьких підходів закінчилася.

Змістовно розроблена нами методична система здоров'язбережувального навчання не є відокремленою від існуючої освітньої теорії. Вона побудована згідно з вимогами дидактики, тісно пов'язана з психологією і педагогікою, ураховує весь попередній досвід прогресивної педагогічної думки. Структурні елементи методичної системи здоров'язбережувального навчання, створеної на засадах фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти, відображено на рис. 1.

Ця система передбачає реалізацію п'яти змістовних блоків фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти. Це базовий, організаційний, навчально-методичний, формувальний та результативний.

Базовий блок відображає виділені нами теоретико-методичні засади фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти, є фактично ідейним, концептуальним початком здоров'язбережувального навчання. Це ноосферна педагогічна парадигма, загальнонаукові підходи та принципи здоров'язбережувального навчання.

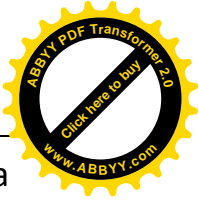
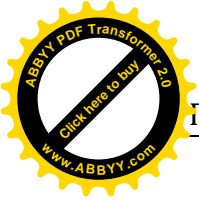
Організаційний блок передбачає виконання певних організаційно-педагогічних умов фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти та окреслює етапи їх реалізації.

Уніфікованими і найбільш сприятливими етапами здоров'язбережувального навчання, яких слід дотримуватися, ураховуючи ідею фундаменталізації, є діагностичний, адаптаційний, аналітично-коригувальний та підсумковий. Використання такого дидактичного баласту у змісті методичної системи здоров'язбережувального навчання сприятиме формуванню у студентів цілісної ноосферної свідомості.

Навчально-методичний блок складається зі спеціально визначених форм, засобів і методів навчання та розкриває зміст міждисциплінарного комплексу здоров'язбережувальних дисциплін і його реалізацію у компетентісно орієнтованому форматі навчання.

Рис. 1. Структурні елементи методичної системи здоров'язбережувального навчання студентів

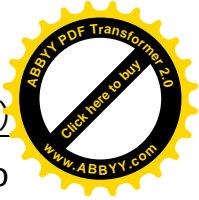
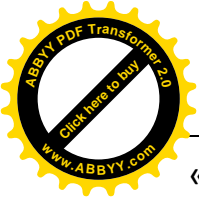
Формування здоров'язбережувальної компетентності базується на інформаційно-розвиваючому, проблемно-пошуковому, інноваційному та дискусійно-конструктивному **методах**. **Форми** навчання при цьому використовуються різноманітні, однак, головними з них є: лекції, семінари, практичні заняття, науково-пошукова робота, самостійна та індивідуальна робота, заняття в оздоровчих та спортивних секціях. Щодо **засобів**, безумовно, то основними є фізичні вправи, індивідуальні здоров'язбережувальні програми, тестові завдання, комп'ютерне тестування.

Зміст навчального курсу розроблено нами на основі науково обґрунтованої методології та концепції міждисциплінарної інтеграції навчальних дисциплін – **фізіологія і психологія праці** (вивчення психофізіологічних змін в організмі людини під дією трудових процесів); **теорія і методика фізичного самовдосконалення** (навчання профілактичних, рекреаційних, реабілітаційних заходів); **фізичне виховання** (практичне застосування знань – заняття фізичними вправами, навчання «через м'язи»).

З навчально-методичним тісно пов'язаний **формувальний блок**, який характеризує процес формування цілісної ноосферної свідомості і мотивації у студентів, передбачає здоров'язбережувальну діяльність та сприяє формуванню компетенцій здоров'язбереження. В основі цих процесів, з одного боку, лежить послідовне перетворення мислення на підставі аналізу і синтезу у погляди; виникнення переконань через усвідомлення; виховання почуття відповідальності, що визначає поведінку. З другого боку, формування здоров'язбережувальних знань, які дають змогу розуміти психофізіологічні м'язові відчуття, з'являється готовність до м'язових зусиль, на основі чого стає можливим сформувати методичні вміння та навички.

Результативний блок передбачає педагогічні впливи для формування потреби у здоров'язбережувальній діяльності та розкриває компоненти здоров'язбережувальної компетентності (теоретико-методичний, знаннєво-когнітивний, мотиваційно-діяльнісний, психофізіологічний, культурологічний), як основних показників фізкультурної освіченості студентів.

Поведінка – це результат наступних процесів здоров'язбережувального навчання: **формування мотивації** – поглядів, мислення (аналіз + синтез); **формування цілісної ноосферної свідомості** – переконань, відповідальності.

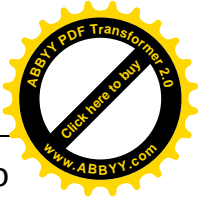
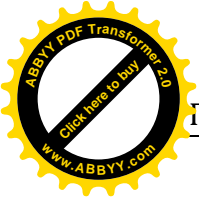

«Усвідомлення людиною самої себе в її ставленні до зовнішнього світу і до інших людей здійснюється тільки через наочний світ, який завдяки цьому стає олюдненим, людським світом» [4, 387]. Саме сформована свідомість у процесі здоров'язбережувального навчання дозволяє проникати в суть і зміст явищ, процесів, розкривати закономірності їх розвитку.

Ще Арістотель відзначав, що навчити людину мислити можна лише протягом тривалих тренувань у процесі освіти, а моральна поведінка – це наслідок звичок [2]. В. Канке [5] наголошує на тому, що вчення Арістотеля, Платона і Сократа зводяться до поєднання в людині освіченості і моралі та дасть змогу формувати відповідну поведінку. Процес формування здоров'язбережувальної поведінки, безумовно, є довготривалим і кропітким, але розвиток відповідної логіки взаємозв'язків, на нашу думку, забезпечить фундаментальність і стабільність усіх процесів навчання.

Висновки. Важливою функцією створеної нами методичної системи здоров'язбережувального навчання є налагодження логічних взаємозв'язків навчання і виховання на етапі аналітично-коригувальних дій. На нашу думку, здоров'язбережувальна діяльність – це регульована свідомістю розумова, психічна, трудова і фізична активність людини, яка розвиває її фізкультурно-оздоровчі можливості і спрямована на реалізацію потреб власного організму. Водночас у процесі здоров'язбережувального навчання, відповідно до взаємозв'язків основних структурних компонентів методичної системи, відбувається формування практичних навичок. Цей процес проходить також кілька стадій – від *знань* через *психофізіологічні м'язові відчуття* («навчання через м'язи») формується *готовність до м'язових зусиль*, і лише на основі цього можна говорити про *методичні вміння і готовність до формування навичок, що приведе до здоров'язбережувальної діяльності*.

Змістовна сутність розробленої нами на засадах фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти методичної системи здоров'язбережувального навчання сприяє перетворенню мотивації студента в мотиваційно-діяльну, простого інтелектуального розвитку у знаннєво-когнітивний, обсягу теоретичних знань у теоретико-методичний, окремих понять про морфофункціональні особливості організму у психофізіологічні знання, фізичну культуру студента у його фізкультурну освіченість та компетентність здоров'язбереження.

Подальшого вивчення потребують педагогічні впливи, що формуються протягом здоров'язбережувального навчання з урахуванням нейрофізіологічних механізмів трудової діяльності, та можливість використання основних аспектів методики навчання для формування свідомого ставлення студентів до власного здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с. – (Серия: Мастера психологи).
2. Аристотель. Сочинения : в 4 т. / Аристотель ; пер. с древнегреческого ; общ. ред. А. И. Доватура. – М. : Мысль, 1983. – 830 с.
3. Дутка Г. Я. Фундаменталізація математичної освіти майбутніх економістів : [монографія] / Г. Я. Дутка [наук. ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України М. І. Бурда]. – К. : УБС НБУ, 2008. – 478 с.
4. Іщенко М. П. Філософія науки: питання теорії і методології : навч. посіб. / М. П. Іщенко, І. І. Руденко ; за ред. д-ра філос. наук, проф. М. П. Іщенко. – К. : УБС НБУ, 2010. – 442 с.
5. Канке В. А. Философия : учеб. пособ. [для студ. высш. и средних спец. учеб. завед.] / В. А. Канке. – М. : Логос, 2001.

РЕЗЮМЕ

Н. Завыдивская. Содержательная сущность инновационной методической системы здоровьесохраняющего обучения студентов, созданной на основе фундаментализации.

В статье раскрыто содержание и сущность инновационной методической системы здоровьесохраняющего обучения студентов, созданной на основе фундаментализации физкультурно-оздоровительного образования. Обосновано необходимость междисциплинарных связей в системе физкультурно-оздоровительного образования студентов высших учебных заведений. Показано содержание форм, методов и средств физической культуры, указаны механизмы их использования.

Ключевые слова. Физическое воспитание, студенты высших учебных заведений, здоровьесохраняющее обучение, методическая система здоровьесохраняющего обучения.

SUMMARY

N. Zavydivs'ka. The meaning essence of innovative methodical system of the health-preserving education of students, created on the principles of fundamentalization.

The article explores the meaning and essence of the innovative methodical system of the health-preserving education of students, created on the principles of fundamentalization of physical training and health-improving education. The necessity of maintenance interdisciplinary connections in the system of the physical training and health-improving education of students of higher educational establishments is grounded. The content of forms, methods and means of physical culture and the mechanisms of their use are solved.

Key words: physical training, students of higher educational establishments, the health-preserving education, methodical system of the health-preserving education.